

شورای سیاست‌گذاری حوزه‌های علمیه خاوران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران

مرکز آموزش عالی فاطمیه شهرستان دامغان

معاونت پژوهش

آرای کلامی درباره معنا و مصادیق عبادت از دیدگاه علمای شیعه و وهابیت

استاد راهنما:

حجت الاسلام والمسلمین رضا کهساری

استاد داور:

دکتر علی پریمی

نگارنده:

شهربانو صادقی

سال تدوین

۱۴۰۴

بسم الله الرحمن الرحيم

تحمیدیه

- سپاس بیکران پروردگار بی همتا را که هستیمان بخشید و به راه علم و دانش رهنمونمان شد و به همنشینی پویندگان راه علم و دانش مفتخرمان کرد و خوشه چینی از علم و معرفت را روزیمان ساخت.
- حمد و ستایش پروردگار جل و جلاله که آثار عظمتش بر سیمای روز روشن، تابان است و انواع حکمتش در دل شب تار، درخشان.
- پروردگاری که خویشان را به ما شناساند و دروازه های علم را بر ما گشود و فرصت و عمری عطا فرمود تا بدان، بنده کوچک خویش را در ره علم و معرفت بیازماید.

تقدیم به

- پیشگاه مقدس شمع های فروزان طریق سعادت، امیرالمومنین علی (علیه السلام) و فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و امامان معصوم (علیهم السلام) از نسل ایشان که در آتش جهل مردمان سوختند و با بذل جان، راه رستگاری را برای رهروان آنان روشن ساختند.

- به حضور فرزندان برومند ایشان، مهدی موعود صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف).

- همسر فداکار و فرزندان دلبندم، که آسایش روح ایشان در دو جهان در سایه الطاف معصومان (علیهم السلام) موجب آرامش من است.

سپاس نامه

به مصداق «مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمُنْعَمَ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ، لَمْ يَشْكُرِ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ» بسی شایسته است که از

- استاد فرهیخته و فرزانه، جناب «حجت الاسلام والمسلمین رضا کهساری» که با کرامتی چون

خورشید، مرا در این مسیر راهنمایی کردند.

- تمام دوستانی که مرا در نوشتن این پژوهش یاری کردند.

- از همسر و فرزندان دلبندم، که صبورانه همراهی ام کردند تا بتوانم در کمال آسایش و

آرامش، به تهیه و تنظیم پایان نامه بپردازم، تشکر می کنم.

- ۱۱- ربانی گلپایگانی، درآمدی به شیعه شناسی، قم: علوم اسلامی ۱۳۸۵.
- ۱۲- سلطانی، مصطفی، تاریخ و عقاید زیدیه، قم: ادیان ۱۳۹۰.
- ۱۳- سبحانی، جعفر، آیین وهابیت، ج ۲، قم: انتشارات توحید، ۱۳۶۴.
- ۱۴-.....، اصول عقاید، قم: توحید ۱۳۹۳.
- ۱۵-.....، آشنایی با علم کلام، قم: موسسه امام صادق (ع)، ۱۳۸۲.
- ۱۶-.....، مبانی فکری و کارنامه عملی، قم: انتشارات موسسه امام صادق (ع)، ۱۳۹۱.
- ۱۷-.....، سیمای عقاید شیعه، تهران، موسسه فرهنگی و هنری مشعر، ۱۳۸۶.
- ۱۸-.....، بانک مقالات، قم، موسسه امام صادق، ۱۳۰۸.
- ۱۹- صابری، حسین، تاریخ فرق اسلامی، تهران: سمت ۱۳۹۵.
- ۲۰- طباطبایی، محمد حسین، المیزان، ج ۴، قم: جامعه مدرسین ۱۳۸۳.
- ۲۱-.....، پرورش روح (نماز و عبادت در تفسیر المیزان)، مترجم: عباس عزیزی، قم، انتشارات نبوغ، ۱۳۷۷.
- ۲۲-.....، شیعه در اسلام، قم: جامعه مدرسین ۱۳۷۸.
- ۲۳- مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، نشر آستان قدس رضوی: پژوهش های اسلامی ۱۳۹۸.
- ۲۴- ملکی تبریزی، جواد، اسرار الصلوه، تهران، انتشارت پیام آزادی، ۱۳۶۳.
- ۲۵- مطهری، مرتضی، آشنایی با قرآن، ج ۲۶، تهران: صدرا ۱۳۸۹.
- ۲۶-.....، مجموعه آثار استاد مطهری، ج ۲۶، تهران: صدرا ۱۳۸۶.
- ۲۷-.....، جهان بینی توحیدی، ج ۲، تهران: صدرا ۱۳۷۷.

- ۲۸-.....، طهارت روح: عبادت و نماز، تهران، صدرا ۱۳۵۸.
- ۲۹-.....، یادداشت ها، تهران، انتشارات صدرا، ج ۷، ۱۳۸۲.
- ۳۰-.....، تعلیم و تربیت در اسلام، موسسه انتشارات صدرا، ۱۳۸۲.
- ۳۱- ملاصدرا، محمد بن ابراهیم، ، تفسیر قرآن، تهران، انتشارات محراب، ج ۱، ۱۳۶۲.
- ۳۲- ملکشاهی، حسن، شرح اشارات ابن سینا نمط نهم، فصل چهارم، تهران: سروش ۱۳۸۵.
- ۳۳- مکارم شیرازی، ناصر، مثال های قرآنی، تهران: نسل جوان ۱۳۹۳.
- ۳۴- نکویی، مهدی، سامانی توحید عبادی از دیدگاه وهابیت، تهران: مشعر ۱۳۹۵.

عربی

- ۳۵- ابن تیمیه، احمد بن عبدالحلیم بن عبدالسلام، العبودیه، قاهره: دارالقلم، بیتا .
- ۳۶-.....، العقیده الواسطیه، بیجا: ابن جوزی، بیتا.
- ۳۷-.....، الایمان، تهران: دارالکتب ۱۳۸۶.
- ۳۸-.....، زیارت القبور و الاستنجار بالمقبور، قم: دارالصحابه، بیتا .
- ۳۹-.....، زیاره القبور، قاهره: دارالحديث ۱۴۱۸، ص ۱۵۹-۱۶۰
- ۴۰- ابن بابویه، محمد بن علی، توحید صدوق، تهران: نسیم کوثر ۱۳۹۰، باب ما جاء فی الرویه،
ح ۶.
- ۴۱- ابن باز، عبدالعزیز ، مجموع فتاوی بن باز، ج ۲، بیروت: دارالمنار ۱۴۱۱.
- ۴۲- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، تهران: علوم انسانی ۱۳۸۵.
- ۴۳- ابن القيم، محمد بن ابی بکر ، جلاء الافهام فی الصلاه و السلام علی خیر
الانام، ریاض: موبد ۱۴۱۳

- ٤٤- ابن حبان، محمد، الاحسان بترتيب صحيح ابن حبان، ج ٢، بيروت: الرساله ١٤٠٨.
- ٤٥- ابن جوزي، عبدالرحمن بن علي، زاد المسير، بيروت: دارالكتاب ١٤٢٢ .
- ٤٦- ابن كثير، اسماعيل بن عمر، تفسير ابن كثير، بيروت: الكتب العلميه، منشورات محمد علي بيضون ١٤١٩ .
- ٤٧- اصفهاني، ابو الفرج، مقاتل الطالبين، تهران: گنج معرفت ١٣٨٣.
- ٤٨- امين، محسن، كشف الارتباب، تهران: دارالكتب اسلامي ١٣٨٦.
- ٤٩- ابن لحيان، سليمان، الهديه السنه، رساله دوم، عربستان: بينا ١٤٢٤ .
- ٥٠- ابن شهر آشوب، ابو جعفر، مناقب ابن شهر آشوب، ج ١، تهران: حيدريه ١٣٧٦ .
- ٥١- بغوي، حسين بن مسعود، تفسير بغوي، محقق: مهدي، عبد الرزاق، بيروت: دار إحياء التراث العربي ١٤٢٠ .
- ٥٢- بيضاوي، عبدالله بن عمر، تفسير بيضاوي، ج ٣، قم: بشري ١٣٩٨.
- ٥٣- بخاري، محمد بن اسماعيل، صحيح بخاري، ج ١، قم: بشري ١٣٩١
- ٥٤- بيهقي، احمد بن حسين، سنن بيهقي، ج ٤، بيروت: دارالفكر ١٤١٩.
- ٥٥- ترمذي، محمد بن عيسى، سنن ترمذي، ج ٤، آذربايجان: حسيني اصل ١٣٩٤.
- ٥٦- تميمي، أمدي عبدالواحد، غررالحكم، ج ١، قم: دارالحديث، ١٣٥٩.
- ٥٧- حلي، حسن بن يوسف، منهج الرشاد، قم: اسوه ١٣٧٣.
- ٥٨- حاكم نيشابوري، محمد بن عبدالله، مستدرک، ج ٨، لبنان: عصريه، ١٤٢٠.
- ٥٩-.....، كشف الاسرار، بي جا، ١٣٦٣.
- ٦٠- راغب اصفهاني، حسين بن محمد، مفردات، ج ٢، بيروت: دارالقلم ١٤١٢.

- ۶۱- سقاف شافعی، حسن بن علی، التندید بمن عدد التوحید، عمان: دارالامام ۱۴۱۳.
- ۶۲- سمهودی، علی بن عبدالله، وفاء الوفا فی اخبار دار المصطفی، ج ۴، تهران: تیهو ۱۳۸۲.
- ۶۳- سجستانی، ابوداود، سنن ابو داود، ج ۲، قاهره: دارالحديث ۱۴۲۰.
- ۶۴- سیوطی، عبد الرحمان، الخصائص الكبرى، بینا: تی، بیتا.
- ۶۵- شهرستانی، محمد بن عبدالکریم، الملل و النحل، ج ۱، بیروت: دارالمعرفه، ۱۴۱۵.
- ۶۶- شوکانی، محمد بن علی، فتح القدير، ج ۱، دمشق: دار ابن کثیر ۱۴۱۴.
- ۶۷- شوشتری، محمد تقی، قاموس الرجال، قم: جامعه مدرسین ۱۳۶۸.
- ۶۸- طبرانی، سلیمان بن احمد، المعجم الكبير، : بی نا ، بی جا ، بیتا.
- ۶۹- طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۴، تهران: ناصر خسرو ۱۳۸۴.
- ۷۰- عاملی، جواد، حوثی، الایجاز فی الرد علی فتاوی الحجاز، بینا: بیجا، ۱۲۹۲ق.
- ۷۱- عبد الوهاب، محمد ، التوحید، عربستان: دارالاثر ۱۴۱۵.
- ۷۲-، کشف الشبهات، ریاض: دار الصمیعی ۱۴۱۸.
- ۷۳-، مجموع مولفات الشیخ محمد ابن عبد الوهاب، بی نا ، بی جا، بیتا.
- ۷۴- الدرر السنیة فی الاجوبه النجدیه، ج ۲، بیجا: بینا ۱۴۱۷.
- ۷۵- الاصول الثلاثه، بیروت: دارالمعارف ۱۳۸۷.
- ۷۶-، مختصر الانصاف و شرح الكبير، بیروت: عصریه ۱۴۲۷.
- ۷۷-، تیسیر، بیروت: مکتب اسلامی، ۱۴۲۳.
- ۷۸- غزالی، محمد، احیاء العلوم، آداب السفر، ج ۲، تهران: علمی فرهنگی ۱۳۹۰.
- ۷۹- فراهیدی، خلیل بن احمد، العین ، ج ۴، قم: دارالهجره، ۱۴۰۹.

- ۸۰- فیروز آبادی، مجدالدین، قاموس المحيط، تهران: شیرازگان ۱۳۸۰.
- ۸۱- فخر رازی، محمد بن عمر، تفسیر الکبیر، ج ۲، تهران: اساطیر ۱۳۷۹.
- ۸۲- قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر، ج ۱، قم: ذوی القربی ۱۳۸۶.
- ۸۳- قزوینی، محمد بن سعید (ابن ماجه)، صحیح ابن ماجه، ج ۱، باب ماجاء فی زیاره القبور، عربستان: معارف ۱۴۱۷.
- ۸۴- قرشی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۲، تهران: دارالکتاب، ۱۳۸۷.
- ۸۵- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول الکافی، ج ۲، قم: دارالثقلین ۱۳۹۳.
- ۸۶- مفید، محمد بن محمد، تصحیح الاعتقاد، قم: المؤتمر العالمی، ۱۳۷۱.
- ۸۷- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۱۶، تهران: اسلامیه ۱۳۸۶.
- ۸۸-، زاد المعاد، قم: جلوه کمال ۱۳۸۹.
- ۸۹- نیشابوری، مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، ج ۲، بیروت: ابن حزم ۱۴۱۹.
- ۹۰- نجدی، عبدالوهاب بن سلیمان، صواعق الالهیه، تهران: دارالهدایه ۱۴۲۰.
- ۹۱- نوری طبرسی، حسین، مستدرک وسائل الشیعه، ج ۱، قم: آل البيت ۱۳۶۹.
- ۹۲- نسایی، احمد، سنن نسائی، ج ۲، کتاب الجنائز، بیروت: دارالفکر ۱۴۲۰.
- ۹۳- ناصف منصور، علی، التاج الجامع للاصول فی احادیث الرسول، ج ۲، تهران: نورمحمد ۱۳۶۳.

سایت

- ۹۴- پایگاه پژوهشی تخصصی وهابیت شناسی ۱۳۹۶
- ۹۵- پایگاه اطلاع رسانی حسین انصاریان مصادیق شرک در عبادت از نظر ابن تیمیه ۱۳۹۴